

ISSN 0027-8084

УДК 808.61./62

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

НАШ ЈЕЗИК

XLIX/1

БЕОГРАД

2018

УДК 811.163.41:061.22(497.11)
811.163.41'26

Оригинални научни рад
Примљен 20. септембра 2018. г.
Прихваћен 11. октобра 2018. г.

СРЕТО З. ТАНАСИЋ*

(Институт за српски језик САНУ, Београд)**

ДВАДЕСЕТ ГОДИНА РАДА ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Одбор за стандардизацију српског језика основан је прије двадесет година (12. децембра 1997) с циљем окупљања стручњака и научних институција ради изучавања српског језика на синхронном и дијахронном плану, које би водило (и) осавременењавању књижевнојезичке норме у његовој екавској и ијекавској верзији, као и језичког планирања, које би водило језичкој политици примјереној ситуацији насталој послје распада бивше државе Југославије и у њој српскохрватског језика, који је био заједнички у четири југословенске републике. Планирање језичке политике и њено спровођење струка успјешно може да обавља искључиво у доброј сарадњи с државом. Послје распада српско-хрватског језичког заједништва у Србији нема утврђене језичке стратегије и државне језичке политике. Одбор за стандардизацију српског језика на ту чињеницу је указивао и нудио стручну помоћ држави. У раду се говори о раду, резултатима и проблемима којим се бавио и с којим се сударао Одбор за стандардизацију српског језика од оснивања до данас.

Кључне ријечи и изрази: српски језик, језичка политика, језичка стандардизација, Одбор за стандардизацију српског језика.

---

* sreto.tanasic@isj.sanu.ac.rs

** Овај рад је настао у оквиру пројекта *Опис и стандардизација савременог српског језика* (бр. 178012), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Текст представља значајно проширену верзију реферата *Одбор за стандардизацију српског језика – искуства и поуке из двадесетогодишњег рада*, који је аутор прочитао на 20. јубиларној седници Одбора за стандардизацију српског језика у САНУ 12. децембра 2017. године, који ће бити објављен у *Сисима Одбора за стандардизацију српског језика*.

Крај XX вијека означио је и крај функционисања српскохрватског стандардног језика, који је опслуживао говорнике четири републике бивше државе Југославије. Није то био „природни“ крај једног стандардног језика. Уосталом, и у његовом прерастању из српског у српскохрватски поред лингвистичких фактора важну улогу су играли и друштвено-политички, па је на сличан начин дошло и до његове разградње, што није било баш ни неочекивано. „Уосталом, збивања ове врсте, која се тичу судбине (стандардних) језика, ионако више зависе од политичке но од научне, лингвистичке воље (с којом се она прва може подударати, али и не мора)“, како би рекао Милорад Радовановић (2004: 103–104). Да су на помолу нове прилике, било је јасно српским лингвистима. Још се није назирао крај поигравања тла широм простора које покрива српски језик (нити се Црна Гора била кандидовала за самосталну државу, нити су њене политичке елите кандидовале језички израз за посебан, црногорски језик)¹ када се родила и остварила замисао да се оснује Одбор за стандардизацију српског језика. Основан је прије двадесет година, 12. децембра 1997. године полазећи од „потребе за окупљањем стручњака за српски језик и институција које се научно баве српским језиком на целокупном његовом говорном простору, као и потребе за језичким планирањем које би водило адекватној језичкој политици и пракси, нарочито нужној у новим државним и новонастајућим међународним околностима“. Ово је написано у децембру 1997. године, када још ништа није било завршено на просторима бивше СФРЈ и српском говорном и националном простору. Оснивачи Одбора су три академије наука и умјетности: САНУ, ЦАНУ и АНУРС, Институт за српски језик САНУ и Матица српска, факултети из Србије, Републике Српске и Црне Горе на којим се студира српски језик, те Српска књижевна задруга.

Оснивачи су закључили *Споразум о оснивању Одбора за стандардизацију српског језика*, у чијем првом члану су наведени циљеви:

– обједињавање људи од науке и струке, као и њихових институција, на целокупном говорном простору српског језика како би програми истраживања стандарднојезичке и комуникацијске проблематике били што плодотворнији;

– систематско нормирање српског језика, с екавским и ијекавским изговором, свеобухватно и у појединостима, и израда одговарајућих до-

¹ О појави уситњавања и умножавања стандардних језика на словенском југу Радовановић говори као о својеврсној балканизацији, која се врши „под утицајем европске воље“ (Радовановић 2004: 109). Да ли под утицајем ове лектире, или неке друге, и сâм сам негдје користио тај термин за исту појаву.

кумената и приручника, као и доношење аката који би обезбеђивали проходност меродавних иновација у нормативистици и језичкој пракси;

– доприношење међународној сарадњи домаћих институција и стручних појединаца са странама и уклапању српског језика и србистике у међународне пројекте и стандарде, термилошке, комуникацијске и информатичке, а, када је неопходно, и оглашавање у међународним форумима, агенцијама и институцијама;

– унапређивање сарадње с државним органима како би србистика, и материјално, и кадровски, и програмски, могла јачати и оспособљавати се за адекватно реаговање на нове изазове, процесе и програме, који се, и зависно од технолошких (р)еволуција и независно од њих, намећу или се могу наметати на домаћој и међународној сцени.

Тако су се први пут објединиле институција и људи од струке, који су постигли готово једногласан став о најважнијим питањима у вези са статусом српског језика у Србији и на целокупном говорном подручју и око предлагања мјера које би водиле унапређењу његовог положаја.

Први председник Одбора био је академик Павле Ивић – од оснивања 1997. до своје смрти 1999. године, затим академик Милка Ивић од новембра 1999. до јануара 2001. године, отада је на његовом челу био академик Иван Клајн, до 12. децембра 2017. године, када је на своју молбу разријешен те функције због година и слабог здравља.

Шта је радио и шта ради Одбор за стандардизацију српског језика – питање је на које би требало бар у виду краћих напомена одговорити.

Циљ Одбора је, већ је истакнуто, окупљање стручњака и научних институција ради изучавања српског језика на синхроним и дијахроним плану, које би водило (и) осавремењавању књижевнојезичке норме у његовој екавској и ијекавској верзији, као и језичко планирање, које би водило језичкој политици примјереној ситуацији насталој после распада бивше државе Југославије и у њој српскохрватског језика, који је био заједнички у четири југословенске републике. Иницијатори оснивања Одбора, и његови оснивачи, били су свјесни да је у новим околностима нужно осмислити и проводити језичку политику у складу с новим приликама. У озбиљним нацијама и уређеним државама језичка политика је један од најзначајнијих стубова укупне националне политике. Разумљиво – планирање језичке политике и њено спровођење струка успјешно може да обавља искључиво у доброј сарадњи с државом. Језичко планирање обавља струка у сарадњи с државом, а језичку политику проводи држава у сарадњи са струком. Послије свих друштвених, демократских и сваких других промјена на размеђу вијекова у Србији, између осталог, нема ни државне језичке политике. По мно-

гим потезима које је вукла у том домену прије би се могло рећи да се одје спроводе туђе језичке политике.

Треба рећи да су се око Одбора окупили готово сви српски лингвисти, ангажовани у његовом раду, као чланови Одбора или његових комисија за поједине језичке области. Предлоге у правцу осмишљавања језичке политике готово једногласно подржавају језички стручњаци и широка културна јавност. Ка осмишљенијем и национално одговорнијем вођењу језичке политике водио би недавно урађен предлог измена Закона о језику у Министарству културе и информисања, а у чему активно учествује Одбор – ако се усвоји бар приближно онакав како је урађен. Ово министарство са садашњим својим министром разумјело је значај српског језика као централног стуба националног и културног идентитета; нажалост, још увијек није тако у другим министарствима.

Одбор, с обзиром на околности у којим је почео да ради, није имао вријеме за дуже припреме и прављења планова рада. Одмах је ушао у послове, с вјером да је нужно да дјелује, да ухвати корак с бурним временом. О томе свједоче подаци сачувани у *Списима Одбора за стандардизацију*, публикацији коју је Одбор покренуо и која је првих петнаестак година редовно излазила као годишња публикација. Читајући данас прве свеске *Списа*, уочавамо да је постојала готово идила између државе и Одбора: о томе свједочи много дописа органима тадашње савезне државе (СРЈ), и њених република Црне Горе и Србије, и Републике Српске, као и дописа највиших државних органа упућених Одбору. У тим дописима највиши представници државе и република показују спремност за сарадњу с Одбором у регулисању свих питања у вези са статусом и функционисањем српског језика. Међутим, од тога је мало шта остало као резултат важан за статус српског језика, сем финансијске помоћи за објављивање неких публикација штампаних у то вријеме. Била је у једној, већ давној, години значајнија финансијска подршка раду Одбора из три министарства у Влади Републике Србије. Како знамо, дошло је до разградње СРЈ, политичке прилике у Црној Гори су се измјениле, статус српског језика значајно погоршао, а ни нове власти у Републици Србији нису показивале интерес за рјешавање питања српског језика, много агилније су се (утисак је био: и радије) бавиле питањима језика националних мањина. Распадом бивше Југославије у Србији и код Срба уопште чува се много тога из прошлости што је на штету српских националних интереса, а ако је нешто добро било, тога се одричемо. Отада је дуги низ година дописивање са органима Републике Србије имало један смјер, у ријетким приликама смо добијали било какве одговоре на наше дописе у вези са ситнијим и крупнијим питањима

која се тичу статуса српског језика. Такав случај био је 2014. године кад је поводом дописа Одбора органима Србије ради хитног доношења закона о језику министар просвјете Томислав Јовановић одговорио и изразио спремност за сарадњу у свим питањима која се тичу српског језика, али тај министар се кратко задржао. А 2015. године обратио се министар просвјете Срђан Вербић са захтјевом да се Одбор укључи у стандардизацију букварске ћирилице. Ако су забиљешке тачне, имали смо прилику да у раду годишње сједнице Одбора једанпут учествује и помоћник министра, коме је упућено подоста критике и питања на рачун бриге о српском језику, на примјер због катастрофалног стања српских лектората у свијету. Наравно, ништа није учињено да се такво стање поправи – данас готово да нема ни тог катастрофалног стања; број српских лектората у славистичким центрима свијета се смањивао, док су државе које баштине заједнички српскохрватски језик чиниле напоре да учврсте лекторате тих новонасталих језика, посебно хрватског. На ово смо више пута озбиљно упозоравали. Тек посљедње двије године, за мандата новог министра културе успјели смо да добијемо саговорнике и чини се да је направљен некакав помак у том погледу: има изгледа да почнемо као држава водити бригу о лекторатима.

Указао бих и на још неке друге задатке којим се Одбор бавио, а који су пред њега стављени у Програму рада, који је усвојен у јесен 1998. године.

Одбор је у Програму рада истакао да ће пратити и подстицати рад на капиталним пројектима. На подстицај Одбора за ово вријеме урађен је низ капиталних дјела нужних за осавремењавање стандарднојезичке норме: *Образни речник српског језика* Мирослава Николића (2000), *Речник српског језика* у редакцији Мирослава Николића (2007, 2011). У едицији „Прилози граматици српског језика“ објављена је *Творба речи у савременом српском језику* у двије књиге академика Ивана Клајна (2002 и 2003), *Синтакса савременог српског језика: његова реченица* групе аутора, у редакцији академика Милке Ивић (2005), *Лексикологија српског језика* Рајне Драгићевић (2007), *Фонологија српског језика* Снежане Гудурић и Драгољуба Петровића (2010). Такође, на подстицај Одбора приређена је измијењена и допуњена верзија *Правилника српског језика* у издању Матице српске (2010) и његова ијекавска верзија (2014). На крају, објављена је *Нормативна грамика српског језика* средњег обима у екавској (2013. и 2014) и ијекавској верзији (2015) академика Предрага Пипера и Ивана Клајна. У штампи је *Синтакса сложене реченица у савременом српском језику* групе аутора, у редакцији академика Предрага Пипера (у међувремену је изашла из штампе).

Поред ових капиталних дјела, која су настала на подстицај и уз подршку Одбора, чланови Одбора су у овоме периоду објављивали и друге књиге сличног карактера – граматике, језичке савјетнике, правописне приручнике. Објављен је и велики број монографија и студија о различитим питањима савременог српског језика, које представљају научну подлогу за осавремењавање и допуну језичке норме. Нпр. чланови Комисије за синтаксу, према извјештају ове комисије, објавили су преко четрдесет књига које су настале на директни или индиректни подстицај и/или уз подршку Одбора за стандардизацију српског језика. Слично би се могло утврдити и за друге комисије.

Програмски циљеви Одбора остварују се и учешћем његових чланова – и његових комисија – на многим научним скуповима, често и у организацији таквих скупова, о чему свједоче зборници с таквих скупова – да поменемо зборнике са два скупа о синтакси у организацији Комисије за синтаксу и један о творби у организацији Комисије за творбу при МКС, те последњи управо објављен зборник о терминологијама са скупа који је одржан у организацији Комисије за терминологију при МКС, а у организацији САНУ и Института за српски језик САНУ. Не умањујући значај многих скупова и зборника с њих који нису поменути, да овдје само поменемо и редовне годишње скупове слависта у Вукове дане на Филолошком факултету у Београду и зборнике радова с њих, од којих су многи у вези с програмом Одбора.

Интензивнији и видљивији рад на промовисању српског језика, његовог статуса у друштву – од школства до универзитета, у јавном животу, у дијаспори и славистичким центрима свијета, статуса ћирилице, заузимање за заштиту српске писане баштине на предавањима, трибинама, у емисијама, у штампи – резултат је и честих расправа на Одбору и његовим комисијама, посебно Комисији бр. 7 – за односе с јавношћу и решавање неодложних питања. Чланови Одбора су свесрдно и активно подржали и двије сродне акције за чување и његовање српског језика, које су покренули Министарство културе и информисања и лист *Политика*, а на последњој (деветнаестој) годишњој сједници то је био и један од закључака Одбора. Да поменемо посебно и честа учешћа чланова Одбора на језичкој трибини у Коларчевој задужбини, и да издвојимо посебније да су сарадници на изради Речника САНУ у септембру 2014. у оквиру *Дана европске баштине* одржали серију предавања под називом *Речник Српске академије наука и уметности – од речи до њисмености*. Био би велики списак свих сличних активности чланова Одбора.

Већ у тачки 2 Програма рада Одбора истакнуто је да ће он „подстицати рад на хитном остваривању библиографских пројеката“. Иако се могло учинити више, и овдје има резултата. Тако су на подстицај Одбора настале *Библиографија радова из морфологије и творбе речи (1950–2000)* Милице Радовић Тешић и Весне Ломпар, у оквиру програма Комисије за морфологију и творбу речи, и *Грађа за библиографију српске синтаксе* (2000. и 2004) у оквиру Комисије за синтаксу. Ова библиографија је допуњена јединицама из посљедњих десет година и ускоро ће бити на сајту ради увида и допуна, надамо се идуће године и објављена. Надамо се да ће и библиографија из морфологије и творбе бити допуњена и настављена. Вриједи овдје поменути и цјелокупну библиографију часописа *Наш језик* (2012), као и часописа *Јужнословенски филолог* (2013). Иако није рађена у сарадњи с Одбором, значајна је и библиографија радова из творбе ријечи коју је урадио проф. Божо Ђорић, а пред нама је и недавно изашла једна специјална – библиографија Института за српски језик САНУ 2007–2017. И неке друге комисије Одбора за стандардизацију српског језика су наговијестиле скору изразу библиографија.

Одбор је ставио у своје задатке и бригу о изграђивању научног подмлатка. За двадесет протеклих година увећао се значајно број високообразованих језичких стручњака, неке институције су значајно порасле. Тако је у Институту за српски језик САНУ удвостручен број запослених, а са десетак доктора наука прије десет година данас их је преко четрдесет. Међутим, не треба заборавити да се у међувремену догодила Болоња, па ћемо резултате тек моћи да процјењујемо. О овоме је било говора и на Одбору; на једном од посљедњих је и закључено да је потребно замолити професоре на факултетима да појединим способним студентима на докторским студијама дају теме за докторску дисертацију у складу са потребама попуњавања бјелина. Ову идеју требало би дефинисати, можда и са списком неких важних неистражених тема, и доставити факултетима. У Институту за српски језик САНУ образована су одјељења за дијалектологију и савремени српски језик; истина, тим дисциплинама сарадници Института су се и дотад интензивно бавили. Осим тога, Одбор се бавио и многим појединачним питањима функционисања српског језика: указивао је на случајеве кршења правила стандардног језика и предлагао рјешења.

За све вријеме постојања Одбор за стандардизацију српског језика бавио се питањем статуса српског језика и његовог писма – ћирилице. Залажемо се да српски језик као национални језик добије у нашој држави, као и на цјелокупном српском говорном подручју, статус какав треба

да има, те да се ћирилица, неправедно и беспотребно потиснута, врати на српске националне и језичке просторе. За тридесетак година, од почетка потреса на просторима бивше државе Југославије, о српском језику и писму није вођена одговарајућа брига, а ни у вријеме српскохрватског језичког заједништва посљедњих деценија није било боље. Већ сам поменуо да у Србији нема утврђене језичке политике. Зато је држава мало чинила за српски језик и ћирилицу, што је видљиво гдје год погледамо. Мали је број часова српског језика у основним и средњим школама, што не може обезбиједити квалитетну наставу, а на факултетима се српски језик не изучава. Зато се у нашој земљи говори и пише лош српски језик, то готово да никога не брине сем струке. *О српском језику* често ништа не знају или знају врло мало они који доносе важне одлуке у вези са српским језиком. Отуд и имамо за посљедицу да је држава доносила погрешне и тешко поправљиве одлуке, насупрот чињеници да је Одбор препоручивао другачије. Зато је Одбор покренуо иницијативу да се српски језик уведе као обавезан предмет на све факултете, са програмима прилагођеним природи студија. Наравно, нисмо идеалисти; од ове иницијативе до остварења вјероватно ће проћи још подоста времена.

Као што се види, више је учињено на плану језичког проучавања него на плану језичког планирања и провођења језичке политике. Ово прво струка може како тако и без државе; држава по аутоматизму даје извјесна средства за проучавање српског језика. Као што је већ речено, провођење језичке политике је на првом мјесту обавеза државе у хармоничној сарадњи са струком. Зато на оно обавезно и логично питање које се поставља на почетку сваког научног истраживања, па и у области језика, коме ће то истраживање служити ми, нажалост, можемо најтачније одговорити – никоме. Јер држава се не користи резултатима језичких истраживања и мишљењем језичких стручњака, ни у доношењу језичке стратегије и планирању језичке политике ни у њеном провођењу.

Уредништво једног часописа за културу и књижевност поставило ми је питање како долазимо до проблема и како их решавамо? Проблеми нам сами долазе. Као што се из претходног може видјети, различита је проблематика у вези са српским језиком која заокупља нашу пажњу. Може се рећи све што је у вези са изучавањем српског језика, његовим нормирањем, бригом о статусу српског језика и ћирилице, тражење најбољих рјешења у оквиру језичке политике – јесте предмет наше пажње. На сваком пољу има много проблема. У вези са овим, често нам се обраћају појединци и установе с питањима, а често и сами уочавамо разна одступања од норме српског језика. За таква питања за-

дужимо неку од комисија Одбора или појединце да припреме предлог рјешења и образложе га. Слично је и кад је посриједи језичка политика. Пратимо дешавања у земљи и на цјелокупном српском националном и језичком простору, запажамо проблеме који искрсавају, пратимо како држава намјерава да ријешити неко питање и предлажемо шта би било најприхватљивије. За неко, важно, питање сазнамо тек кад држава донесе одлуку, око неких нам се обраћају појединци или институције. Нажалост, држава нас често не послуша код доношења важних одлука. Зато се у дијелу јавности понекад стиче утисак да Одбор не ради свој посао. Ипак примједба јавности: „Ми мало знамо о свему томе“ оправдана је и опомиње нас да нађемо начин да је чешће обавјештавамо.

Кад од некога добијемо питање, одговор шаљемо ономе ко нам се обратио. Ако је нормативна препорука од ширег значаја, било да нам се неко обратио или је неко од чланова Одбора уочио проблем, своју препоруку и објављујемо да би и другима била доступна. О неким крупнијим питањима, било да се тичу статуса српског језика и језичке политике или стандарднојезичке норме, дајемо посебна тумачења, која су названа *одлуке*. И те се одлуке објављују у часопису за српски књижевни језик и језичку културу *Наш језик*. Обиљежавајући двадесет година рада Одбора, те одлуке смо објавили и у посебној књизи. Оне свједоче и о многим питањима којим смо се бавили, па и о стасовању Одбора, и неким властитим слабостима и проблемима, и о сазријевању и усавршавању његовог рада. Такође, понешто од ових наших савјета дајемо и у средства информисања, оне који се тичу језичке политике шаљемо и директно државним органима – министарствима, понекад и премијеру. Уз то, сви значајнији ставови и све одлуке Одбора објављују се и на сајту Института за српски језик САНУ у рубрици Одбор. Настојаћемо да отворимо сајт Одбора како бисмо били видљивији и доступнији најширој културној јавности. Наша је дужност, смисао је рада Одбора за стандардизацију српског језика, да резултати нашег рада дођу до широке културне јавности, и то на цјелокупном српском говорном подручју. Тако ћемо доприносити и бољој писмености нације, свих који се служе српским књижевним језиком, подизању нивоа језичке културе и, што је посебно важно, подизању свијести о значају српског језика и писма као најзначајнијих чинилаца српског културног и националног идентитета. У временима кад држава закаже у томе, остаје да то чине интелектуалци и културна јавност. Наша историја нас учи да смо тако живјели већи период свога постојања.

Поред набрајања резултата рада Одбора, а нису могли ни сви крупнији бити побројани, треба истаћи да је Одбор на својим годишњим

засједањима, анализирајући рад и резултате, истицао и одређене слабости. Његове комисије, или већи број њих, у посљедње вријеме нису се често састајале, нису се довољно ангажовале; рад се сводио на индивидуални научни рад, што је свакако вриједно – и што представља научну подлогу стандардизацији српског језика и сл. Али изостајале су активности важне за дјеловање Одбора, понекад су ипак пролазили проблеми а да се Одбор није огласио кад је требало да се огласи. Више пута смо истицали да рад и учинци Одбора умногоме зависе од рада његових комисија. Уочљив је био пад елана у раду извјесног броја чланова комисија, и њихових предсједника, па и неких чланова Одбора. На то је могло утицати извјесно разочарање односом државе према српском језику, игнорисање Одбора кад јој се обраћао и указивао на проблеме у вези са статусом српског језика и ћирилице. Такође, за двадесет година доста чланова Одбора и чланова комисија је умрло, неке су стигле године, неки су се удаљили од комисија, а то није праћено редовним попуњавањем и подмлађивањем комисија. На то је указивано и на годишњим засједањима Одбора, предсједницима комисија упућиван је апел да их подмлађују. У том смислу Комисија бр. 7, мали Одбор, ове године је донијела закључак и доставила га свим предсједницима комисија у коме се тражи да обавезно бирају нове чланове и своје потпредсједнике. Не мисли се на обавезно масовно укључивање нових чланова, али се тражи стално подмлађивање, узимајући у обзир расположиве кадрове у научно-наставним центрима на цјелокупном језичком простору.

Одбор полази од неспорне чињенице да језичку политику воде заједно држава и струка: језичко планирање врши струка у тијесној сарадњи с државом, а језичку политику утврђује и проводи држава у тијесној сарадњи са струком. Одбор у своме раду полази од становишта да је струка дужна да држави стоји на располагању код утврђивања и спровођења језичке политике. Зато је у протеклим годинама разматрао многа питања која се тичу статуса српског језика и писма у Србији и на другим дијеловима српског језичког простора, као и положаја српског језика у славистичким центрима у свијету. И давао је своја мишљења и предлоге у вези с тим – и када држава није имала довољно слуха за мишљење струке. Свједоци смо да су неке државне одлуке из домена језичке политике усвојене без консултовања струке донеле тешке и тешко поправљиве посљедице; на другој страни – трпимо посљедице што држава није у одређеним приликама дјеловала, и кад је Одбор то предлагао. То је зато што у Србији послје распада државе Југославије није било утврђене језичке политике.

Без обзира на ову чињеницу, Одбор није одустајао од ангажовања око ових питања – везаних за статус српског језика у најширем значењу те ријечи; радио је на испуњавању обавеза које су пред њега постављене приликом оснивања. Напоредо са праћењем језичке проблематике и давања мишљења кад је сматрао да је то потребно или кад му се неко обраћао за савјете, Одбор је покушавао и да сагледа проблеме с којим се суочавамо кад је посриједи национални језик и да понуди одговоре који би помогли у осмишљавању српске језичке политике. У посљедње вријеме Одбор је био суорганизатор научних скупова о најактуелнијим питањима језичке политике: тако је 2013. у САНУ, са још неколико институција оснивача и Одбором „Ђорђе Зечевић“ за неговање и унапређење ћирилице, одржан научни скуп под називом „Српски језик и актуелна питања језичке политике“, 2015. скуп под називом „Српски језик и актуелна питања језичког планирања“ – опет у САНУ. Реферати с тих скупова објављени су (Танасић, ур. 2014; Танасић, ур. 2016). На ова два скупа разматрана су готово сва питања која би била значајна при утврђивању националне језичке политике. А у закључцима с овог другог скупа стоји и тај да је нужно с државним органима утврдити приоритете језичке политике. По правилу, оваквим скуповима не присуствују они представници државе у чијем домену би требало да буде (и) брига о српском језику. А на првом од ових скупова један реферат је био посвећен управо стратегији језичке политике у Републици Србији. То што је речено могло би се пренијети и у Републику Српску (Пипер 2014); и нормално би било да се језичка политика планира и проводи на цјелокупном српском језичком и националном простору. Сличан скуп је одржан и у АНУРС у Бањој Луци, а реферати су такође објављени (Реметић, ур. 2012). Године 2017. одржан је округли сто „Српски језик и српско писмо данас“ у АНУРС у Бањој Луци у организацији две академије — АНУРС и САНУ и Одбора за стандардизацију српског језика. Између осталог, у закључцима је истакнута потреба да се без одлагања приступи научној обради и публикавању српских средњовјековних рукописа из БиХ, чиме би се стало на пут њиховом присвајању. На једном таквом скупу подробно је говорено о језичкој ситуацији Срба у Хрватској (Пуповац 2016), на једном о језичким проблемима Срба у Црној Гори (Стојановић 2014).

Сматрамо да је крајње вријеме да држава преузме свој дио одговорности за статус српског језика, за утврђивање и провођење језичке политике, да се истакне политичка воља унутар српске друштвене и политичке заједнице и доведе у хармонију са струком како би се трајно водила брига о статусу српског језика и писма. Данас, двадесет година

од оснивања Одбора, има мањих назнака да је у нашој држави, и у Републици Српској, сазрела свијест о значају српског језика као националног језика за очување националног идентитета, па и суверенитета, и назире се определијељеност највиших државних органа за приступ изради националне језичке политике, у чему се види и Одбор за стандардизацију српског језика. Захваљујући томе, неке ствари значајне за статус српског језика су помакнуте: у овој години Министарство културе и информисања је покренуло рад на измјенама закона о језику и писму, у који је укључило и рад представника Одбора за стандардизацију српског језика. Не знамо још какве ће измјене донијети закон, ако се и донесе, али је сигурно да ће се кренути ка поправљању статуса српског језика и ћирилице, да ће се од стања запуштености кренути ка стању уређености. Приликом израде стратегије културе ово министарство је такође на одговарајући начин ангажовало и стручњаке за српски језик, а од тога је важнија чињеница да је оно препознало значај српског језика као једног од централних чинилаца српског националног и културног идентитета. Можемо очекивати и од Министарства науке и просвете значајно бољи однос према националном језику.

Одбор данас окупља велики број српских језичких стручњака и све релевантне институција и већ послуже првих година дјеловања постао је ауторитативно тијело, које се не цијени само на просторима српског језика, већ је изазивао и поштовање код стручњака у окружењу, посебно из земаља које баштине исти некад заједнички нам језик. Са задовољством се може констатовати да је данас сагласност српских лингвиста о значају Одбора и потреби његовог дјеловања на остваривању задатака који су утврђени прије двадесет година и већа него у вријеме његовог оснивања.

Послије двадесет година рада Одбора за стандардизацију српског језика са доста разлога можемо констатовати да је он учинио много; многа питања у вези са статусом и(ли) функционисањем српског језика не би била покренута ни ријешена без њега; Одбор је препознат у научним и културним круговима на српском језичком простору. Заслуга је и његова што је покренута израда капиталних и других дјела значајних за осавремењавање стандарднојезичке норме, што су урађени неки нови инструменти стандардног језика, што у нашој културној јавности расте свијест о мјесту српског језика и писма у друштву, на крају – што су неки одговорни представници државе у Србији и Републици Српској схватили значај српског језика и потребу за осмишљавањем српске језичке политике за цјелокупан српски језички простор. То нам даје снагу да у наредним годинама и деценијама радимо и снажније и организованије, сабор-

но, на остваривању задатака који стоје пред Одбором, а његов значај и улога данас нису мањи, већ – напротив – већи, исто тако и изазови.

ЛИТЕРАТУРА

- Пипер 2014: Предраг Пипер, О стратегији језичке политике у Републици Србији, у: *Зборник Института за српски језик САНУ II. Српски језик и актуелна питања језичке политике*, ур. Срето Танасић, Београд: Институт за српски језик САНУ, 117–129.
- Пуповац 2016: Milorad Purovac, Језично планирање данас и питање језичног планирања Срба и Хрватској, у: *Зборник Института за српски језик САНУ III. Српски језик и актуелна питања језичког планирања*, ур. Срето Танасић, Београд: Институт за српски језик САНУ, 41–51.
- Радовановић 2004: Milorad Radovanović, Srpski jezik na razmeđi vekova, u: Milorad Radovanović, *Planiranje jezika i drugi spisi*, Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, 95–114.
- Реметић, ур. 2012: Слободан Реметић, ур., *Језик и исмо у Републици Српској*, Бања Лука: Академија наука и умјетности Републике Српске; Одјелјење књижевности и умјетности, Књига 13.
- Стојановић 2014: Јелица Стојановић, Актуелни процеси у вези са писмом и језиком у Црној Гори – задаци науке и језичке политике, у: *Зборник Института за српски језик САНУ II. Српски језик и актуелна питања језичке политике*, ур. Срето Танасић, Београд: Институт за српски језик САНУ, 151–166.
- Танасић, ур. 2014: Срето Танасић, ур., *Зборник Института за српски језик САНУ II. Српски језик и актуелна питања језичке политике*, Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Танасић, ур. 2016: Срето Танасић, ур., *Зборник Института за српски језик САНУ III. Српски језик и актуелна питања језичког планирања*, Београд: Институт за српски језик САНУ.

Срето З. Танасић

ДВАДЦАТ ЛЕТ РАБОТЫ КОМИТЕТА ПО СТАНДАРТИЗАЦИИ СЕРБСКОГО ЯЗЫКА

Резюме

Комитет по стандартизации сербского языка был основан двадцать лет назад (12. декемврија 1997) с целью собрать специалистов и научные учреждения ради изучения сербского языка на синхронном и диахронном планах, которое вело бы и к осовремениванию литера-

турно-языковой нормы, а также ради языкового планирования, которое вело бы к языковой политике, соответствующей ситуации, которая возникла после распада бывшего государства Югославии и в ней сербско-хорватского языка, который был общим в четырех югославских республиках. После распада сербско-хорватского языкового сообщества в Сербии нет установленной языковой стратегии и государственной языковой политики. Инициаторы основания Комитета, и его учредители, понимали, что в новых обстоятельствах нужно установить и проводить языковую политику в соответствии с новыми условиями. Разумеется – специальность может успешно планировать и проводить языковую политику исключительно в хорошем сотрудничестве языковой специальности и государства. Комитет считает, что государству давно пора взять на себя часть ответственности за статус сербского языка, за установление и проведение языковой политики, давно пора проявить политическую волю в рамках социальной общности и политического сообщества и согласоваться со специальностью для того, чтобы забота о статусе сербского языка и письма была постоянной.

В статье речь идет о работе, результатах и проблемах, которыми занимался и с которыми сталкивался Комитет по стандартизации сербского языка со дня своего основания по сегодня. Отмечены более значимые результаты работы. И у Комитета есть заслуги в том, что было начато составление капитальных и других произведений значимых для осовременивания стандартноязыковой нормы, что были сделаны некоторые новые инструменты стандартного языка, что в нашей культурной общественности возрастает сознание о месте сербского языка и письма в обществе, в конце – в том, что некоторые ответственные представители государства в Сербии и Республике Сербской поняли значение сербского языка и необходимость разработать сербскую языковую политику для целого сербского языкового пространства. Указывается и на некоторые слабости в работе Комитета в предыдущих двадцати годах.

Ключевые слова и выражения: сербский язык, языковая политика, языковая стандартизация, Комитет по стандартизации сербского языка.